

ret i begyndelsen af denne anmeldelse. Der er i bogen givet en grundig empirisk procesbeskrivelse af politiske kampe i Københavnsregionen, specielt af konflikterne omkring storcenterplanerne i Høje-Tåstrup. Der er her tale om en analysemetode, der med sin historiske angrebsvinkel er et væsentligt bidrag til den danske forskning omkring de sociale bevægelser. Desuden præsenteres en række af de byforskere, der har gjort sig gældende i de sidste ti års internationale teoriudvikling. Den omfatter bl.a. navne som Castells, Harvey, Lamarche, Lojkine og Preteceille. Men egentlig er det kun Castells arbejder, der gives en grundig behandling og søges anvendt i analysen. Med hensyn til det tredje mål - "etableringen af en politisk bysocialogi" - må man konstatere, at der er lang vej igen. Det er der imidlertid ikke noget negativt i - et sådant arbejde gøres hverken i én bog eller af én mand.

Leif Thomsen kritiserer i sin bog alle andre teoridannelser omkring bevægelser for at være spekulative. Det er da også klart, at hvis man skal nå længere end til at erkende generelle tendenser i samfunds- og byudvikling, der danner baggrund for bevægelsernes stærke fremvækst i de sidste årtier, er det nødvendigt med et omfattende empirisk materiale (hvad dog også andre forfattere har haft). Men samtidig kunne man måske opfordre Leif Thomsen til lidt større grad af spekulation for at sortere og sammenkoble sin mængde af empirisk materiale og teorielementer.

Kirsten Simonsen

Christian Thune (red.), Dansk udenrigspolitisk Årbog 1981. København: Dansk Udenrigspolitisk Institut og Samfundsvidenskabeligt Forlag 1982. 424 s., 99,75 kr.

1981-udgaven af Dansk udenrigspolitisk Årbog er 3. årgang for denne håndbog, som man må ønske et langt og godt liv. Den udfylder et behov for en lettilgængelig kildesamling om dansk udenrigspolitik og en supplerende artikelsamling om (nogle af) årets vigtigste udenrigspolitiske problemstillinger. På nedrustningsområdet offentliggjorde regeringens nedrustningsudvalg tidligere hvert år i sin beretning en lang række dokumenter. Denne opgave har Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg videreført i sin årsberetning for 1981. De to publikationer supplerer hinanden udmærket.

Målsætningen med artiklerne i Dansk udenrigspolitisk Årbog har fra begyndelsen været at belyse og analysere væsentlige sider af dansk udenrigspolitik i det pågældende år. Der er altså tale om en samling artikler om årets udenrigspolitiske problemstillinger snarere end en årlig samling af artikler om udenrigspolitiske problemstillinger. I det omfang, denne målsætning opfyldes, vil

ret i begyndelsen af denne anmeldelse. Der er i bogen givet en grundig empirisk procesbeskrivelse af politiske kampe i Københavnsregionen, specielt af konflikterne omkring storcenterplanerne i Høje-Tåstrup. Der er her tale om en analysemetode, der med sin historiske angrebsvinkel er et væsentligt bidrag til den danske forskning omkring de sociale bevægelser. Desuden præsenteres en række af de byforskere, der har gjort sig gældende i de sidste ti års internationale teoriudvikling. Den omfatter bl.a. navne som Castells, Harvey, Lamarche, Lojkine og Preteceille. Men egentlig er det kun Castells arbejder, der gives en grundig behandling og søges anvendt i analysen. Med hensyn til det tredje mål - "etableringen af en politisk bysocialogi" - må man konstatere, at der er lang vej igen. Det er der imidlertid ikke noget negativt i - et sådant arbejde gøres hverken i én bog eller af én mand.

Leif Thomsen kritiserer i sin bog alle andre teoridannelser omkring bevægelser for at være spekulative. Det er da også klart, at hvis man skal nå længere end til at erkende generelle tendenser i samfunds- og byudvikling, der danner baggrund for bevægelsernes stærke fremvækst i de sidste årtier, er det nødvendigt med et omfattende empirisk materiale (hvad dog også andre forfattere har haft). Men samtidig kunne man måske opfordre Leif Thomsen til lidt større grad af spekulation for at sortere og sammenkoble sin mængde af empirisk materiale og teorielementer.

Kirsten Simonsen

Christian Thune (red.), Dansk udenrigspolitisk Årbog 1981. København: Dansk Udenrigspolitisk Institut og Samfundsvidenskabeligt Forlag 1982. 424 s., 99,75 kr.

1981-udgaven af Dansk udenrigspolitisk Årbog er 3. årgang for denne håndbog, som man må ønske et langt og godt liv. Den udfylder et behov for en lettilgængelig kildesamling om dansk udenrigspolitik og en supplerende artikelsamling om (nogle af) årets vigtigste udenrigspolitiske problemstillinger. På nedrustningsområdet offentliggjorde regeringens nedrustningsudvalg tidligere hvert år i sin beretning en lang række dokumenter. Denne opgave har Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg videreført i sin årsberetning for 1981. De to publikationer supplerer hinanden udmærket.

Målsætningen med artiklerne i Dansk udenrigspolitisk Årbog har fra begyndelsen været at belyse og analysere væsentlige sider af dansk udenrigspolitik i det pågældende år. Der er altså tale om en samling artikler om årets udenrigspolitiske problemstillinger snarere end en årlig samling af artikler om udenrigspolitiske problemstillinger. I det omfang, denne målsætning opfyldes, vil

der være tale om en række kommentarer til den aktuelle udenrigspolitiske udvikling, som vil kunne styrke den udenrigspolitiske debat i almindelighed og dialogen mellem teoretikerne og praktikerne i særdeleshed. Med bidrag fra både akademikere og embedsmænd bliver bogen endda selv et forum for denne dialog.

Udenrigsministeriets direktør indleder artikelsamlingen med den traditionelle redegørelse for den internationale situation og Danmarks udenrigspolitik. Denne fremstilling og dokumentationsdelen er to sider af samme sag: et overblik over og en dokumentation for dansk udenrigspolitik i året 1981. Hovedemnerne er udviklingen omkring Polen, Den europæiske Sikkerheds- og Samarbejdskonference CSCE, mellemdistancekernevåbnene i Europa, Nordens atomvåbenfri status, de internationale nedrustningsbestræbelser, forholdet mellem USA og Europa, det europæiske politiske samarbejde, udviklingen inden for EF samt Nord/Syd-dialogen og udviklingslandenes problemer. Det er vist symptomatisk også for situationen i dag, at Øst-Vest-forholdet især behandles i sammenhæng med udviklingen i det amerikansk-europæiske forhold samt Polen og CSCE.

Ole Bech, Bent Jørgensen og Olaf Smith-Hansen skriver om dansk energipolitik i udenrigspolitisk sammenhæng. Det er klart, at dansk energipolitik - og det forhold, at vi overhovedet har en energipolitik - må forstås ud fra den internationale udvikling, men jeg synes ikke, at artiklen i særlig grad lever op til overskriftens løfter om en behandling af forholdet mellem energipolitikken og udformningen af dansk udenrigspolitik. Som et kuriosum kan nævnes, at spørgsmålet om udenrigspolitisk bindinger i forbindelse med den "klokkerene" statsaftale om olieindkøb i Saudi-Arabien slet ikke nævnes. I det konkrete tilfælde måske et kuriosum, men som generel problemstilling særdeles vigtig.

Wilhelm Christmas-Møller mener i en artikel om fredsbevægelsen og Europas sikkerhed, at den afgørende faktor bag bevægelsens relative succes er en ændring af den europæiske opinions trusselsopfattelse. Da NATO blev oprettet, var der - berettiget eller ikke - en frygt for, at det skulle gå Vesteuropa som det var gået Østeuropa. Det er der ikke i dag. Sovjetunionen har nok at gøre med at holde styr på Østeuropa, og tysklandsaftalerne har fjernet den væsentligste konfliktårsag i Europa. Russerfrygten er blevet til generel krigsfrygt, som i stigende grad retter sig mod begge supermagter og sætter spørgsmålstegn ved Vesteuropas interesse i at opretholde det sikkerhedspolitiske fællesskab med USA.

Mod slutningen af sin artikel omtaler Christmas-Møller K.E.Løgstrups opfattelse af samtalens natur som værende stedse dybere erkendelse af deltagerens respektive standpunkter, hvilket dels forudsætter, at der tales rent ud, dels

at man bevæger sig fra det komplekse til det elementære. Den gangse debat befinder sig langt fra dette ideal: politikerne formulerer sig uforpligtende, og den sikkerhedspolitiske debat kompliceres af spørgsmål om flyvetider, megaton, first strike og counterforce. Fredsbevægelsen forsøger at gå den modsatte vej bevidst at forenkler problemerne, så alle får mulighed for at give deres besyv med. En teknisk/økonomisk orienteret diskussionspart kommer til at stå over for en bevægelse, der med etiske og eksistentielle argumenter taler for radikale ændringer.

Denne karakteristik tror jeg, er forkert. For det første er Løgstrups form for samtale ikke (i praksis i hvert fald) idealet for den politiske debat, hvis sigte - og det gælder også fredsbevægelsen - er overtalelse snarere end erkendelse. For det andet er fredsbevægelsens argumenter næppe mere eksistentielle end deres modstanderes, i hvert fald ikke når man forenkler debatten til det, den drejer sig om: den nævnte ændring i opfattelsen af Sovjetunionen og konfliktrisikoen i Europa. Tør man stole på russerne eller dele den optimistiske vurdering af den væsentligste konfliktårsag i Europa som fjernet?

Christopher Bo Bramsen redegør i en udførlig artikel for Det europæiske Råds arbejdsgang og resultater. Det er vist den eneste offentligt tilgængelige fremstilling på dansk af, hvorledes Det europæiske Råds møder forberedes og forholder sig til EF's andre institutioner. Bramsen finder, at rådet har spillet en særlig rolle ved behandlingen af institutionelle spørgsmål i EF, ved at afstikke retningslinier for det kommunautaire samarbejde, og gennem vedtagelse af udenrigspolitiske erklæringer, som er blevet forberedt gennem det europæiske politiske samarbejde (EPS). Som en vigtig side af rådets virksomhed nævnes de fortrolige drøftelser mellem stats- og regeringscheferne under og efter middagen på rådets første mødedag. For eksempel blev grunden til det europæiske monetære system (EMS) lagt ved den uformelle drøftelse på Marienborg under Det europæiske Råds møde i København i april 1978.

Erling Bjøls artikel indeholder bidrag til forståelse af den vægt, regeringscheferne lægger på deres fortrolige samtaler under Det europæiske Råds møder. Bjøl refererer til C.P.Snow's omtale af den frygt for premierministeren, der er resultatet af hans magt til at udnævne og afskedige de øvrige ministre, og til Jens Otto Krags beskrivelse af magtens og ansvarets ensomhed. I denne henseende er regeringschefernes fortrolige samtaler en snak mellem ligemænd.

Bjøl behandler iøvrigt i sin artikel spørgsmålet om, hvem der deltager i og dominerer de udenrigspolitiske beslutningsprocesser under inddragelse af fire variable (det internationale og det interne politiske systems udvikling samt beslutningsindholdet og beslutningstypen). Demokratisering, bureaukratisering

og internationalisering er gennemgående tendenser i udviklingen, som gør beslutningsprocesserne mindre overskuelige. Har mængden af beslutninger, som skal træffes, samtidig medført en mere overfladisk behandling på topplan? Bjøl påpeger, at det heller ikke i Danmark er lykkedes at forlige planlægning med telex'ernes daglige krav om reaktioner. Det sekretariat, som blev oprettet i 1961, er forlængst nedlagt igen (planlægning er i dag formelt henlagt til den politiske afdelings første kontor). Bjøl peger dog på, at oprettelsen af en krisestyringsstab har åbnet mulighed for visse typer beredskabsplanlægning, som f.eks. er blevet udnyttet i forbindelse med krisen i Polen.

Dokumentationsdelen af årbogen er et fremragende hjælpemiddel til hurtigt at finde frem til, hvilke udenrigspolitiske holdninger der i 1981 blev formuleret fra dansk side, ikke bare for den "ikke-specialiserede læser", der nævnes i forordet, men såmænd også for de professionelle, hvoraf ikke alle uden videre har adgang til udenrigstjenestens arkiver. Udvalget er begrænset til den af folketingsflertallet og regeringen officielt formulerede udenrigspolitik suppleret med en række multilaterale vedtagelser. Dette er velmotiveret ud fra ønsket om at kunne begrænse stofmængden ud fra objektive kriterier, men alligevel savner man nogle gange udtalelser og dokumenter, som dansk udenrigspolitik formuleres i forhold til. F.eks. er der ikke nogen dokumentation for Genscher-Colombo-planens indhold. Det er det samme problem, redaktøren har løst for så vidt angår spørgsmål i folketinget ved at gengive spørgerens begrundelse. Hvis man vil have det væsentlige med, kommer man ikke uden om en konkret vurdering af relevansen af dokumenter, som efter de valgte kriterier egentlig falder udenfor.

Per Fischer